

LÃI SUẤT CƠ BẢN VÀ THỰC TRẠNG ĐIỀU HÀNH LÃI SUẤT CƠ BẢN TẠI VIỆT NAM

PGS. TS. Ngô Hương
ThS. Nguyễn Phạm Thi Nhân
Huỳnh Quốc Khiêm
Trường ĐH Ngân hàng TP.HCM

Tóm tắt: Việc điều hành chính sách tiền tệ (CSTT) thông qua lãi suất cơ bản (LSCB) tại Việt Nam đã và đang là vấn đề còn nhiều tranh cãi. Từ khi được đưa vào áp dụng năm 2000 đến nay, LSCB đảm nhiệm hai vai trò chính: làm cơ sở trong xác định trần lãi suất cho vay của các ngân hàng thương mại (NHTM) và định hướng cho thị trường. Có những giai đoạn, LSCB đã phát huy được tác dụng trong việc hạ nhiệt lãi suất, giải tỏa căng thẳng cho hoạt động của các NHTM cũng như định hướng thị trường. Tuy nhiên, thực tế điều hành LSCB còn bộc lộ nhiều bất cập trong cách thức tính toán, không mang tính xuyên suốt, ngày càng xa rời vai trò là mức lãi suất tham chiếu quan trọng cho thị trường, đồng thời chưa thật sự trở thành một công cụ hữu hiệu của Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (NHNN) trong việc quản lý và điều tiết vĩ mô nền kinh tế, nhất là trong giai đoạn từ năm 2010 đến nay. Do đó, bài viết này tập trung phân tích thực trạng điều hành LSCB tại Việt Nam thời gian qua để thấy rõ những thành công và hạn chế nhằm nâng cao hiệu quả điều hành LSCB của NHNN.

Từ khóa: Lãi suất cơ bản, chính sách tiền tệ, Ngân hàng Trung ương, ngân hàng thương mại.

Đặt vấn đề

Tùy thuộc vào cách tiếp cận của mỗi quốc gia, lãi suất của Ngân hàng trung ương (NHTW) cũng khác nhau về tên gọi, cơ sở xác định, cơ chế điều hành và vai trò đối với nền kinh tế. LSCB của NHTW Anh (official base rate) là mức lãi suất tham chiếu được NHTW Anh công bố dùng để xác định mức lãi suất cho vay qua đêm của NHTW với các NHTM, chủ yếu dựa trên lãi suất các trái phiếu chính phủ, trái phiếu NHTW và các giấy tờ có giá khác (BOE, 2013). LSCB ở Mỹ (prime rate) là một chỉ số có tính chất tham khảo (không quy định bắt buộc) được Fed công bố nhằm định hướng cho hoạt động cho vay của các NHTM tại Mỹ (FedPrimeRate, 2013). Tại Úc, LSCB được gọi là lãi suất tiền mặt mục tiêu (target cash rate). NHTW Úc (Reserve Bank of Australia - RBA) công bố LSCB làm cơ

sở tham chiếu cho lãi suất cho vay của các NHTM, trong đó LSCB của NHTW Úc thực chất là lãi suất cho vay qua đêm liên ngân hàng (interbank overnight lending rate) (RBA, 2013).

Tương tự như nhiều quốc gia khác trên thế giới, lãi suất tại Việt Nam luôn là một công cụ khá quan trọng trong việc điều hành CSTT quốc gia. Tuy nhiên, việc điều hành chính sách lãi suất nói chung và LSCB nói riêng của NHNN trong thời gian qua còn gây nhiều tranh cãi với các quan điểm trái chiều. Chính vì vậy, bài viết tiến hành phân tích thực trạng điều hành LSCB của NHNN từ khi ra đời năm 2000 cho đến nay nhằm làm rõ vai trò của LSCB trong việc điều hành CSTT qua các thời kỳ, qua đó thấy rõ những thành công và hạn chế của NHNN trong quá trình điều hành LSCB.